

סימן ג.

ע"ד השאלה בנר שבא להתגייר, והוא חולה שעפ"י תרומאים סכנה לו המילה - נברר בעיה גרדי מצות מילה בנר.

הנה פשוט דברי השי"ט בכריתות (דף ט) דאמדודגר נכנס בשלשה דברים, במילה, בטבילה, ובהרצאת דמים - מורה דמעשה המילה הוא טהרה בנר כמו הטבילה וההרצאה, ולא שמקדים בשביל שלא יבוא עליו מצות המילה בלי קיום מיד אחר הטבילה, ופזה בנר שהוא מהול שלא לשם יהדות בעי הטפת דם ברית לכמה מהראשונים - דלו היתה רק בשביל מצות המילה שלא יחמר לו חומ"י אחרי הגירות - חרי היה הדין נותן שלא יצטרך הטפה דהא בקטן לא בעי הטפת דם ברית כי אם כשיש ערלה כבושה - וא"כ (זה שמהול ואין לו ערלה כבושה) אחרי שיתגייר לא יחסר לו כלל מצות המילה - וע"כ דהמילה ותהטפה הוא טהרה בו - וחסר לו הטהרה - ולזה סלמלו בשי"ס (יבמות פ"ה) אם ילמינן מאמהות - ואם נאמר דכשביל מצות המילה מה מקום ללמוד (סאמהות), וע"כ דהוא דין בטהרה - וע"כ שפיר היה מקום ללמוד מאמהות רק דחלקו בין אפשר לאי אפשר, ולזה כתבו רגם בנכרת הגיד כיון דאי אפשר, הוי כאמהות דטהרתם רק באחת - ולפי"ז היה נראה לכאורה רגם במי שאינו יכול למול מפני סכנה ג"כ הוי כמו שאי אפשר - וסגי באחת - הן אמנם דלא מצינו שקדוי אי אפשר רק כשאי אפשר לעולם כמו בנכרת הגיד - אבל באי אפשר רק כעת עתה לא מצינו וא"כ בחולה שיכול להיות שיתרפא עתה המילה מעכבת, והנה לכאורה משמע כן מדברי התוספות והנמוקי"י והריטב"א שכתבו בהחולץ (יבמות מ"ז) במה שאמדודגר דמעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה אעפ"י שגר מילתו לפני טבילה, שאני הכא דלא חזי למילה והוי כאשה - דמשמע כיון דאי אפשר עתה

למול מהני ג"כ טבילה בלא מילה ויערש בביאור הגר"א (יו"ד סימן רמ"ח) שסיים על דבריהם - שכשנולד נר גמור הוא - כיון דבעת גירותו לא חזי למילה - כל זה אפשר לומר לכאורה -

אמנם נראה דלא כן הדבר - דהנה שיטת התוספות והרא"ה בהחולץ שם דמילה לעולם קודם - והרמב"ן שם דעתו דהמילה יכולה להיות אחרי הטבילה יעו"ש בגמק"י - ונראה דבזה הוא שנחלקו, דהרמב"ן ס"ל דהמילה הוא טהרה כמו הטבילה - ולזה יכולה להיות גם לאחרי הטבילה דאין הטבילה צריכה להיות גמר הטהרה כפש"כ הרמב"ם ז"ל בה"פ פדה אצומה (פרק י"א הלכה ב') דביום השמיני יכול לטבול קודם ואח"כ להוות, ואף שנשאר אחרי כן טמא כבתחילה, מ"מ כיון דשניהם חלקי הטהרה, כמו שיכול להיות הזאה קודם טבילה כן נמי טבילה אפשר להקדימה להזאה - והתוספות והרא"ה ס"ל דמלבד דין הטהרה ע"י מעשה המילה דין הערלות בעצמה מעכבת להעשותו לנכנס תחת כנפי השכינה ולזה כתבו דהוי כטובל דשרץ בידו - והיסוד לזה נראה ממה דמבואר בשי"ס דשב"ת (דף פ"ז) דמשה רבינו דן ק"ו שלא יקבלו ישראל מומדין התורה דמה פסח וכו' וא"כ בנר שבא להתגייר דכנס כאבותיכם (כמו שלמדו מכאן בס"ב דכריתות דיני גירות) נלמד ג"כ הק"ו - וא"כ כמו שעיר אסור בפסח כן נמי אי אפשר לו להיות ישראל כל שיש עליו ערלה - ולזה בעי מילה תחילה - ולזה נראה דמה דבעי מילה תחילה הוא רק כשלא נימול כלל אבל כל שנימול רק שלא לשם יהדות דבעי הטפת דם ברית - כה"ג שעיר אינו עוד, וזהו הביאור ברמב"ם (פי"ז מהלכות תרומות ה"א) גבי קטן שנולד מהול - דמותר בתרומה, דפסול דערלה הוא רק כשיש ערלה ולא כשחסר לו הטפת דם ברית, ולזה כתב הרמב"ם בתרומה דאוכל - ומה דשי"ס

ליבמות דף ע"א) מבואר ולמיד דצריך להסיף אינו אוכל בפסח לא דמי איסורו של ערל לאכול הפסח לייסורו לאכול תרומה, דבפסח דגם מילת זכריו מעכבת איכ בשביל מצות המילה הוא - דהא ל"ש בזה פסול - כמו שאמרו (יבמות ע"א) המול לו אמר רחמנא - דכל שאינו יכול אינו מעכב, ואיכ גם בו בעצמו מעכב מצות המילה, ולזה גם הספת דם ברית מעכבת - משא"כ בתרומה דרק ערלות מעכבת - ובזה לא תלוי אם יכול למול רק אם יש בו ערלה - א"כ בהספת דם ברית אין מקום שיפסול.

ולאי דקשה דמ"ם מדוע לא יפסל מחמת הערלה הכבושה - נראה דזהו שאמרו בשי"ס (שבת קל"ב) דערלתו ודאי ולא נולד מהול - וכתבו התוספות

דחשיקר קאי לזה וס"ל להרמב"ם דזהו דין דבעי ערלה ודאית ולא סי שאינו ערלה - דדין הדחיה תלוי אם הוא ערל כמו שאמרו ביופא (פ"ה) ק"ו מה מילה שהוא באחד מאבריו וזה רק במי שיש בו דין ערל - ולזה אמרו דבס' ערלה כבושה אין כאן ערלה כלל לדיני הערל - ולזה אינו דוחה - ולא מס' אלא דבודאי מחלל שבת - וזה רק בס' בערלה - ולא בשאר סמיקות כגון אנדרוגינוס וכיוצא בה - ורק זה מועלת הערלה הכבושה שראוי להספת דם ברית, דבלא ערלה כבושה אין מקום בישראל להספת דם ברית - אבל הספוח הוא רק במעשה המילה ולא לסלק הערלה - ולזה אינו דוחה ומותר בפסח - ולזה בהספת דם ברית מהני גם אחרי כן. ---

סימן ד

יום ב' פרשת ראה עת"ר

לכבוד ידידי הרב הגאון סו"ת מ' חיים יצחק הגאב"ד פאלאנגען

אשר עמד יודי בהן דמעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה - לשיטת התוספות - דאיכ איך יורש את אמו - הנה אצד זה לא הי קשה - דכל דין הגד שנתגייר הוא ובנו - היינו שקורבת הבן והאב הוא מצד הסבה שהיתה קודם הגירות - אבל מה שהבן קרוב להאם - אין זה מצד התחלת הביאה כי אם מצד שנולד ממנה וא"כ כל שהלידה היתה לאחר שנתגיירו שניהם הרי הוא בנה - אלא שאנכי הקשיתי דמה זה חדש רבא דהוא אינו צריך טבילה - והגמרא מפלגת בזה - הרי משנה שפורשת בכמה מקומות בשי"ס גר שליחתו בקדושה ואיך ששכחת לה - אב"ל לא היינו אומרים כדרכא - הרי נתגייר אחרי הלידה ואינו בנה, ולזה הצאתו מלאן - דמה דאמר רבעי טבילה - אין זה לעשותו כישארית דכל שהיה עובר במעי הגירות שנתגיירה - הוא נתקדש בקדושת ישראל - רק דבעי טבילה משום שבתחילה היה ענו"ם והיו כמו שאמרו בטבילה כל"ם ל"ל שנכנס מרשות עכו"ם לרשות ישראל בעי טבילה, ולכמה מהראשונים בעי טבילה מה"ת, ואיכ

מב"ש בו בעצמו שנכנס בכלל ישראל בעי טבילה - וזהו באמת הדין דבעי טבילה בכ"ס רק דשא"כ אי אפשר לו לקבל המצות קודם טבילה כמו שהיתה במתן תורה דבגד קבלת המצוות הוא כמתן תורה בישראל - ובעת שטבל הוא מקבל, משא"כ במי דלא בעי קבלה בעי רק טבילה למצוה, וכמו דבעי בזמן הבית הרצאת דמים - (כריתות ט') אף שאי"ז מעכב וחייב במצות קודם, והר"ז כמו בטעא טומאת הגוף כזב ומצורע דבעי טבילה וקרבת ובכריתות שם משמע דאסור בקדשים קודם דהוצאת דמים וזהו הדין בטבילה, ככה"ל במעוברת שנתגיירה דאסור בקדשים קודם הטבילה והוצאת דמים בזה"ל, ועין בא רבא לחדש דלא בעי טבילה, ומדברי התוספות בכריתות שם נראה דמפרשי דגר קודם קרבן בזה"ל אסור לישא ישראלית היינו דס"ל דכל דהוא פסול כעכו"ם - כל דבעי טבילה בשביל הפסול שהיה בו - אסור בזה עד שיגמור הסהרה - והוא הדין במעוברת שנתגיירה היה אסור לולי הך דרבא, אבל ישראל גמור הוא - וזהו ג"כ הך דשפחה - דבעי טבילה ואסורה

סימן מ"ג

בענין הפרשת תרו"מ מפירות א"י היוצאים לחו"ל

יום א' ו' אדר תרצ"ה.

הנני לשאול את רומע"כ בדבר תפוחי זהב ושאר פרי הארץ, אם יש השגחה על הפרשת התרומות ומעשרות, כי הלא פירות ארץ ישראל שיצאו לחו"ל אחרי שנתחייבו בארץ מבואר בראב"ד ובמשנה למלך פ"א מהלכות תרומות הכ"ב דבכה"ג גם בחו"ל חייבים, ואם שנתלשו על מנת למכור ויש בזה דין לקוח, מ"מ הלא מדרבנן מיהו מחוייבים. ונתחייבו מיהו מדרבנן, ובכלל איך נוהגים בארץ, ואם יש איוזה השגחה על זה.

בעז"ה ערב פסח תרצ"ה.

יקרת מכתבו הגיעני והצטערתי לשמוע כי אי אפשר לסדר השגחה על תפוחי זהב בנוגע להפרשת תרומות ומעשרות, ובאמת קשה לסמוך ע"ד הב"ח אחרי שמפורש בד' הראב"ד להיפוך וכך בד' המשנה למלך. ומה שהי' המירות ע"מ להוציא לחוץ לארץ ולמכור אין אני רואה בזה דין פטור רק בלקוח שזהו דברי הרמב"ן והר"ן ובודאי ישתדל הדר"ג בסדור השגחה שצריכה עכ"פ עבור ארץ ישראל.

סימן מ"ד

בדין מילה לשמונה ובשבת כבן מעוברת שנתגיירה

ע"ד שאלת רומע"כ במעוברת שנתגיירה וילדה בן זכר, אם נימול לשמנה ואם מילתו דוחה שבת, ולדעתו אינה דוחה שבת לפי מה שכתב הרמב"ן להוכיח דטבילה מהני קודם מילה לגירות ולפי זה הרי המילה היא לגירות ואין תדחה שבת, ויפה העיר. אולם הגאון ר' דוד קארלינער זצ"ל בספרו "פסקי הלכות" ח"א ד"ז כתב דאף נכרית שנתגיירה בהיותה מעוברת מילת בנה דוחה שבת, דלא משוינן ליה כנתגייר מעצמו רק כבן ישראל שאין לו יחוס אחרי האב, וראי' לזה דחייב כרת על אשת אחיו מאמו שילדה אחריו, כמבואר ביבמות (דף צ"ז ע"ב). ועוד דאם הוא כנתגייר מעצמו לכשיגדל ביכלתו למחות; ועוד הביא ראי' מבכורות (דף מ"ו ע"א) דנתגיירה מעוברת בנה בכור לכהן, ואם הי' דינו כנתגייר מעצמו אין יחויב בפדיון בכור לכשיגדל, והאריך בזה ומסיק שם למעשה למול את הילד בשבת. יעו"ש.

והנה בעיקר ההערה אין חייב באשת את, יעוין ב"אחיעזר" חיו"ד סי' כ"ט אות ו' מה שכתבתי שם לתרץ דהוי

קטן שנולד לגבי האב אבל לא לגבי האם ומתיחס אחריה, וחייב בה' סלעים, והבאתי מה שכתב בתשובת "חמדת שלמה" האה"ע סי' ב', דכיון שנתגייר פקע היחס מן האב והוי גר למפרע, יעו"ש בתשובת ה"נתיבות", ולדבריו יש לאמר דהוי גר למפרע משעת המילה ולהכי חייב בפדיון הבן. אבל לגבי מילה גופא דקודם המילה עוד לא נתגייר יש לאמר דאינה דוחה שבת. ובאמת ב"אבני מלואים" כסי' ד' וכסי' י"ג כתב דיכול למחות לכשיגדל, ועיין בדו"ח כתובות די"א מה שכתב בדברי התוס' שם; ועיין בספר "שי למורא" בבכורות דמ"ו, ועיין עוד בסוגיא דשבת דקל"ה, ובירושלמי שבת פרק ר"א דמילה הלכה ה', יש קטן נימול ליומו, חיך עבירא, ילדה ואח"כ נתגיירה הוא נימול ליומו, נתגיירה ואח"כ ילדה נימול לשמנה, וכסי' "פסקי הלכות" מפרש דקאי על נכרית ולא על שפחה, ועיין עוד בספר "גבעת עולם" סי' כ"ט מה שפלפל בזה. ויש לי אריכות דברים בזה. ועכ"פ לענין הלכה למעשה יש לסמוך על הוראת בעל "פסקי הלכות".

סימן מ"ה

בדין טבל ולא מל במקום סכנה

דבר השאלה אם אפשר לקבל גר בטבילה גרידא היכא שאי אפשר במילה מחמת סכנה, כמו מי שנכרת הגיד שלו דדי בטבילה כמש"כ הבה"ג – הדבר פשוט כמו שהעלה מעכ"ת דלא דמי לנכרת הגיד דהוי כאשה, משא"כ מי שא"א למול מחמת סכנה שאינו גר עד שימול ויטבול, ואין בזה שום ספק.

ובהיותי ביקאטרינוסלאוו עשה מעשה רב אחד מטעם הממשלה, ושאל אז ידידי הרה"ג מוהר"פ גוטמאן ז"ל את הגאון מו"ה יצחק ראבינאוויץ זצ"ל האבד"ק פאניוויצעו בהיותו אז במארינפאל והשיבו בארוכה. ואני אמרתי לו שאין כאן מקום לשאלה כלל. ולפני עשרים שנה בהיותי בברלין והתאכסנתי אצל "סיני" נקראתי לחתונה לא' מווינץ הנולד מישראל ואמו נכרית והוא מל שני בניו ומתו אחיו מחמת מילה ואמרתי להם אז שבנו השלישי הוא נכרי, כיון שא"א במילה, ואין זה ענין למחלוקת רש"י ור"ת כר"פ הערל, כי המילה בגר הוא מעצם הגירות, וגם אין זה שייכות להשיטות דמילה סגי בב'.

ובאחד החיבורים מרבני זמנינו ראיתי ספק זה, ובקשתי לתקן בהשמטה, שאין מקום לספק. ובהיותי באוקריינא הי' אצל אחד הרבנים מטעם הממשלה בקיוב "פאבריק" כזה, שעל פי תעודת הרופא שיש סכנה למול גיירו וכתבו בהפנקס ונתן "מעטריקא". ובהיותי בקיוב הרעשתי על זה.

בללו של דבר שאין מקום ספק בזה, ואינו גר עד שימול ויטבול. והדברים פשוטים וברורים. וכד' הרמב"ן והרא"ה, יעו"י מש"כ ב"אחיעזר" חיו"ד סי' כ"ט.

סימן מ"ו

בהנ"ל

סימן מ"ח

אם איכא דין הבחנה בגיורת פנויה

בעז"ה ב' כסליו רוממות לפ"ק.

בדבר שאלה נכרית שנתגיירה בכ"ד כשר ורוצה להנשא אם צריכה להמתין ג' חדשים משום הבחנה. הנה דינו מבואר בשו"ע אה"ע סי' י"ג סעיף ה', שפחה וגיורת שהיו נשואות בגיותן ובעבדותן ונתגייירו או נשתחררו צריכות להמתין כו'. מבואר בהדיא נשואות. וע' בפתחי תשובה ס"ק ה' מה שהביא מד' הרדב"ז ח"א סי' קצ"ו שהחמיר גם בפנוי דלא כהרה"מ, אבל המעיין שם יראה דמחמיר דוקא בשפחה ולא בנכרית משום דכיון דעומדת להתגייר מנטיר נפשה וגם מתהפכת. ועל כן בפנוי יש להתיר וא"צ להמתין ג' חדשים.

על דבר השאלה להתיר גירות ע"י טבילה בלא מילה באופן שהמילה סכנה, אין בזה שום ספק כלל, וחלילה להעלות על הדעת אשר בטבילה סגי ופשוט דלא דמי לנידון הבה"ג שנכרת הגיד, וא"צ להאריך בזה וישתקע הדבר ולא יאמר כן, ולדעתי ה' נכון להשמיט הסימנים [כ"ר"כ"ח ובהוספה אחר סי' מ"ה] הנ"ל כל עיקר, כי בימינו אלה מה שכתוב בספר יכול להיות לפוקה ולמכשול בדור שרבו בו קלי הדעת, וישכיל כת"ר לחקן הדבר. (מתוך הסכמה לספר "חיי עולם נטע" ווילנא תרצ"א)

סימן מ"ז

בדין גיור קטנים בלא אב ואם

סימן מ"ט

בענין תכריכין של פשתן

י"ג שבט תרצ"ג.

ע"ד שאלתו בנוגע למנהג לקבור המתים בתכריכין של פשתן ועתה הפשתן ביוקר וקשה לעניים לשלם מחירו ושאלו פרנסי הח"ק אם מותר לקבור מבגדי שירטינג שהוא ג"כ לבן ובזול וחושש מעכ"ת לשינוי המנהג המובא בפתחי תשובה דווקא בפשתן הנני להשיב למעכ"ת שגם פה מקילים בזה ואינם מקפידים רק שיהא לבן לפי שהוא שעת הדחק ויסוד הדין שיהיה בזול. והנני מסכים למעכ"ת להקל בזה לפי צורך השעה.

בדבר שאלתו שצעיר אחד לקח אשה נכרית ומת לאחר שהוליד ממנה בן ובת, ואבי האיש לקח את הילדים אליו לגדלם בביתו ולחונכם בתור ילדי ישראל, והאשה הנכרית הסתלקה מכל זכויותיה על הילדים והדבר נעשה בערכאותיהם כחוק המדינה, ועתה הוקן מתחנן לגייר את הילדים הקטנים, וחשש מעכ"ת לדעת ה"מרדכי" המובא ב"דרכי משה" בסי' רס"ח דאין הבי"ד מגיירים בלי אב או אם; ואולי כיון שיש אב זקן המביא לבי"ד די בזה. הנני יושב כעת קרית חוצות והנני מחוסר ספרים לעיין בזה, ולפי מושכל ראשון ה' נראה שיכולים הבי"ד לגיירם על פי דרישת קרובים, וכן הסכים לי הגר"א קאטלער שליט"א בהיותו אצלי הלילה. אבל בכ"ז לא אוכל להגיד לע"ע דבר מוחלט עד שאעיין בזה עוד.

סימן ח' מילה ע”י הרדמה

בחודש שבט תרנ”ה שמעתי שיש מי שהורה איסור לימול ע”י חלאראפארם או קאקאינע, ולא ידעתי טעמו ואשאל את ידידי ותלמידי הד”ר פרייס אם אולי לא יזוב דם ברית ואמר זב וזב כרגיל, ואכתוב את השאלה למרן זצוק”ל, והשיב וז”ל: א’ א’ ר”ח אדר תרנ”ה, אם מותרין לימול ע”י מה שיעשו לו חלאראפארם, וכת”ר כתב להתיר, כן גם דעתי מסכמת להיתרא, ואין אני רואה בזה שום צד לאיסורי¹⁰.

סימן ט'

פתיחת חנות של קטנים בימי אבלותם

איש אחד מת והניח יורשים קטנים שאינן עדיין בני מצוה, ודנתי להתיר החנות פתוחה, דהיינו שיעמידו הב”ד שהם אפוטרופסי היתמי שם איש שימכור, ומפני כי דבר כזה תמוה הוא לרבים לא רציתי לעשות הלכה למעשה עד אשר שאלתי את פי מרן, והוא השיבני באותו מכתב:

כן בהשאלה השני' ביתומים קטנים אבלים, לפתוח החנות בתוך שבעה לפי שהם פטורים מלהתאבל¹¹, יפה פסק להיתרא.

סימן י'

הפילה פעמיים מחמת תענית אי מותרת לאכול ביוה”כ

נשאלתי אודות מעשה שהי' שאשה צדקת אחת נתעברה ובימי עיבורה התענה ואח”כ הפילה, ואחר זמן חזרה ונתעברה והרגישה חיות העיבור ובא יום צום ט' באב ומיד אחר התענית לא הרגישה עוד שום חיות הולד והפילה אח”כ, הנה כאשר חזרה ונתעברה דאגה ושאלה אם מותר לה להתענות ביום צום כפור או פטורה היא, ושאל הרופא שלה שהוא תלמידי לרב גדול אחד ואסר בפשיטות לאכול אפי' פחות מכשיעור, ולא נכנסו דברי הרב באזני תלמידי הרופא ושאל גם אותי ודנתי להיתירא, ובפרט כפי מה שהראיתי מה שלא הובא בשום אחרון דברי בעל שו”ת חות יאיר סי' ל”א וז”ל, ואין להקשות מהא דפשיטא לן דמחללין שבת בשביל סכנת עובר במעי אמו וגם מפני סכנת העובר מאכילין האם ביוה”כ אעפ”י דלא נזכר בדברי הפוסקים בפירוש מ”מ ודאי הכי הוא וכו' עיי”ש, — והנה הרב בהראות אותו תלמידי דברים אלו חזר מדבריו, ואני הצעתי הענין לפני כבוד מרן זצ”ל, וז”ל תשובתו מיום א' א' ר”ח אדר תרנ”ה, וז”ל: וע”ד השאלה השלישית באשה שהוחזקה שתפיל מחמת צום התענית דאף ביוה”כ תאכל, ג”כ יפה פסק להיתרא הן מחמת סכנת הולד והן מחמת חשש סכנה שלה, וכמש”כ בטור או”ח תרי”ד ובבית יוסף וב”ח שם¹². ומה שכתב מעכ”ת בשם חות יאיר סי' לא הנה לא מצאתי זה בספר חות יאיר שלי, ואולי נשמט זה מחמת הדפוס, ואין לי יכולת לכתוב עוד¹³.

10 ויעויין בזה שו”ת מהרש”ם ח”ו פ”ה ושעה”ב קס”ג אות י”ז וקו”א שם.

11 כדאיתא במ”ק יד, ב.

12 עיין רא”ש פ”ח דיומא, ורשב”א ריטב”א ור”ן גדה מ”ד. מג”א ש”ל ונוב”י חו”מ נ”ט. ודע”ת למהרש”ם תרי”ז.

13 ז”ל החוות יאיר סי' ל”א אחר דברים שהובאו כאן בשמו, רק שם י”ל הטעם לא מצד העובר רק שכל סכנת העובר הוי סכנת אמו מאחר שאין לו הנעה לצאת, והוא כמסקנת מרן.

ברמ"א סי' רס"א) סי' תע"ב צגנות העושים מלוה זו החציבה בשכר דוקא.

ד

ב' חינוקות למול אחת מילה בזמנה ואחת שלא בזמנה מי קדים, אם של זמנה קדים למקודש עפי"ב. אב. שלא בזמנה קודם לזמנה בכל רגע מש"כ בזמנה דרק זריזין מקדימין למלוה.

הנה צוה ידוע מש"כ צפ"ה יו"ד סי' רס"ה ס"ק ט' בשם השו"ת ברית אברהם א"ח סי' י"ד המקדימין את של זמנה וכ"כ בשו"ת יד אליהו סי' מ"א.

איברא רחיתו צ"ל בית דוד יו"ד ח"ב (מהגאון ר"ד כץ מגדולי תלמידי הח"ס ז"ע) סי' רס"ה העתיק מתשובה מאהבה ח"א סי' פ"ה דחמיר צוה מילה שלא בזמנה לזכור בכל רגע, כמצוה צמ"א סי' רמ"ט וסי' חס"ה, ילפי"ז שלא בזמנה קדים דיש רק גדר זריזין.

איברא רחיתו צ"ל על תורה להגאון מהר"ם אריק בעל שו"ת חמרי יושר צ"ה ו' ע"ב צוה דקאמר הש"ס כיון שעברו ג' רגלים בכל יום עובר צ"ה דהו"ל בכל רגע עובר, והוכיח מה דצ"ה א"ח עובר בכל רגע דצ"ה דימא דזמן האחרון דהוא יום ההקדשה, וכתב דכמו"כ צמ"ה שלא בזמנה מש"כ מג"א בכל שעתא אין הפ"י בכל רגע, והעיקר שאינו עובר אלא בכל יום שהוא כל פעם זמן מלוה מתחדשת, והשיג מה"ט על חשיבה מאהבה ה"ל שר"ה להקדים מילה שלא בזמנה, דצ"ה מילה בזמנה קדים, ועכ"פ מי שנהג כמנהג העולם להקדים מילה בזמנה יש לו עמידים גדילים לסמוך עליהם.

ה

אם יש לו שתי חנוקות למול יאחד מהם כהן אם לריכס להקדימו, ואם לוי יש לו קדימה.

הנה אם שניהם ממש שוים ואין סבה ע"פ הלכה להקדים את השני מסצ"ה נראה שבהן קודם והוא ג"כ בכלל לפתוח ראשון ולצ"ה ראשון, איברא צמ"א סי' ר"א ה"ר"ך עיון למה אין אנו מקדימין צו"ה לכל בני מילה, וכי דאפשר אין אנו בקי"חן ביחוסיו כהונה, איברא כבר פלוגי צוה גדולי הדורות אי כהני חזקה הם כהנים גמורים מה"ת, ורק לענין עבודה המקדש צע"ה גס יחוס כהונה או לכל דבר הם ספק, ועיון מש"כ צוה צ"ה צ"ה הלוי ח"ג סי' ק"ס, והעיקר דדנין אותם כהנים גמורים, ולענין קדימה לויים עיון מג"א שם מה דהצי"א מירושלמי דצו"ה אין דין קדימה בלויים, ועיון צו"ד סי' רנ"א ס"ד לא משמע כן כאשר העריחו שם, ומ"מ סוגיא דעלמא כמג"א.

ו

מילה שלא בזמנה האם יש חיוב למולו חייב באלו יום שנתרפא או מותר לאחרה עד למחר אם יש חיוב לזכור כיון שכבר עבר זמנה, ואם יש חיוב זריזין לעשותה צדוקא דוקא.

לא ידעתי שום מקום ספק צוה וצ"ה אם נאמר לענין שלא בזמנה דבכל שעה ושעה ורגע ממש עוברים כדעת הסוצר כן צ"ה אם רק בכל יום מכ"מ זריזין מקדימין למלוה איכא צוה לכונ"ט, וכאשר מפורש יולא מדברי נוב"ת יו"ד סי'

אפשר להדק התפילין גם ע"י אינו מלוה כאשר צ"ה צע"ה הלוי ח"א סי' ח', אלא גם למה שצ"ה שם דעת רוב הראשונים דקשורה דקרא ההדוק יכן נראה דעת הרמב"ם צ"ה תפילין וכי צ"ה ח"א סי' ר"א דקשורה תפילין היא מדה דמלוה דצ"ה דין שליחית כמו שחוטת קדשים ומילה מכ"מ עדיין המרחק גדול צ"ה תפילין ומילה, דתפילין הקשורה הכשר מילה, דא"א בלעדה וכי תוס' יבמות דכזה נקרא גוף מלוה, אבל בע"כ גוף המלוה ההנחה על הגוף וזה מקיים המניח תפילין לא הקישר, מש"כ מילה הסרה הערלה עלם המלוה ומתקיימה ע"י שליח, ועוד בתפילין וקשרתם קחו על המניח המקיים המלוה, יבמילה הלשון צ"ה על המל, אע"פ שמלאנו גם לשון שמשמטע על הנימול.

ב

אם מותר למול ע"י הרדמה כללית או דלמא יש קפידה שיהי' ער דוקא, לפע"ד אסור למול ע"י הרדמה כללית נכמה טעמים דלא זו צמל את הגדול שמלוה בעלמא למול אלא דשוי שליח, וא"כ לריך לכוון לשם מילה בהמול אותו ואם הוא ישן אינו מכיון, אע"פ שאפשר אולי מיעיל מה שמכוון ומגלה דעת לפני שהרדמו אותו מכ"מ אינו נראה לכתחלה עכ"פ, אלא גם צמל את הקטן, מכ"מ כג' הרדמה כידוע צגדר ספק סכנה כידוע מרופאים, יאפילו הוא כהיום רק צגדר סכנה קטנה מכ"מ מני"ל דהותר להכניס עלמו לזה כיון דבע"כ מעלת המילה לא מעלה יל"ה מיריד רק להפוג לער צע"ה, וגם מני"ו לחז"ל בכל מקום דמלוה מילה לורחה שיהי' לער דינוקא, ואחז"ל כי עליך הורגנו כל היום זו מילה, ופשיטא דרך לורח המלוה המקורית מסיני.

אמנם זה צמילה הרגילה, אבל ודאי אין למדין מן הכלל דלפעמים יש מילת מצוגר הרבה, או מקרה בלתי רגיל של חתוך ופריעה אשר גורם לער איתרה כדרך נתוח בעלמא, או תקון צ"ה מסורבל הנמשך לפעמים זמן הרבה יותר ממילה הרגילה וגורם יסורים גדולים צוה פשיטא דעכ"פ בהרדמה מקומית אין פקפוק, ואם שייך צמילה ע"י הרדמה כללית צגדר חסרון שליחות צגדול דכל שהוא לא מלי עביר לא שוי שליח עיון שדן צוה הגאון מהרש"ם ח"ו סי' ק"ח ואסיק להקל ועש"ה.

ג

גדול שחייב למול עלמא, מה הדין אם הוא עני ואין לו מה לשלם האם החיוב מוטל על כל ישראל למולי, כמש"כ רמ"א יו"ד סי' רס"ה גבי אב יכמו"כ נומא גבי גדול כשאין ידו משגת, חמירין שהחיוב על כל ישראל למולי, וצפרט על הצי"ד או לא.

לפי ענ"ד היות שבי' הרמב"ם פ"א ממילה, וצ"ד מלווין למול אותו הבן או העבד צזמנו ולא יניחו ערל צישראל, ולא צעצדיהן ע"כ, הנה הוכיח רבינו הרמב"ם צע"ס לוי הצי"ד דלא תימא דצ"ד רק אצוהו דיתמי וצמקרה ה"ל יחוס צחיי האב שאינו רול"ה למול, אבל לא צגדולים ולא צעצדים, לזה קאמר דלא יניחו ערל צישראל ולא צעצדיהן, ומשמע צוה דין מיוחד צמילה מלצד מה צצ"ד מלווין בכל מלוה להעמיד דת על תלה, וא"כ פשיטא שמוטל על הצי"ד או על הכלל, ומיכו כבר האריך הרש"ה צתשיבה (אשר רמזו גם

מילה מן התורה לשמה וגם מילת עכו"ם כשרה, והתעורר ע"ז בשאילת יעב"ץ וכבר קדמוהו התוס"י ביבמות שם, דע"כ צריכין אנו לומר כמו שבאר החת"ס בתשובה חי"ד סי' ש' דהתם בע"ז בישראל הנמול לכן אם המוהל הוא עכו"ם כשר דמילה בישראל סתמא לשמה קאי דעומד למול, ואך נוגע זה למצות צריכות כונה, אבל בעכו"ם דהמילה היא לשם גירות וקדשו לשם ישראל ע"י מעשה המילה בזה לא אמרינן סתמא לשמה, ולכן צריך הטפת ד"ב, וכיון דהטפת ד"ב שהי' בניד"ד הי' ע"י רופאים נכרים אינה נחשב כלל לשם גירות, ואף דבנ"ד הי' ישראל עומד ע"ג, הנה לפי המבואר בתוס' ע"ז שם החלוק בישראל עומד ע"ג ככתיבת הגט דפסול משום דעכו"ם אדעתא דנפשי קא עביד, אבל במילה כשר דסתם מילה לשמה קאי כ"ז שאינו עושה ככונה מהופכת לשם הר גרזים, הלא חילוק זה לא יתכן אלא בישראל הנמול דסתמא לשמה קאי, אבל בעכו"ם הא בעינן מילה לשמה כדברי ר' יוסי וכמו שנתבאר מדברי התוס' והוה כמו גט שכתבו עכו"ם וישראל עומד ע"ג דפסול. אכן לטעם זה משום דל"ה לשמה י"ל דהוה ספיקא דדינא בישראל עומד ע"ג ע"פ שי' הרא"ש בה"ש ס"ת דגט צריך שיכתוב כל התורף לשמה ובה עכו"ם אדעתא דנפשי קעביד, אבל בעבוד ס"ת הלשמה הוא ברגע אחד שמתחיל העבוד של ס"ת וצריך שיאמר לשמה לכן מהני בס"ת אם ישראל עומד ע"ג, וה"נ במילה דסגי שיאמר בתחלת המילה כיון דברגע אחד הוא עושה למה שיהישראל אומר [ומביאו הגר"א באו"ח סי' י"א].

ומתוס' יבמות מ"ז משמע ג"כ דבגר כשר אם ישראל עומד ע"ג ובפרט בהטפת ד"ב הוי במשהו ורגע וסגי מה שישראל עומד ע"ג, ולפ"ז בניד"ד הוא ספיקא דדינא, דלשי' הרא"ש והתוס' מהני הטפת ד"ב שהי' ע"י נכרי במעמד ישראל ע"ג, ולשי' התוס' בע"ז לא מהני ולשי' הר"ח מובא בשבת קל"ד בתוס' וביבמות מ"ז בתוס' עכו"ם שמתגייר כשהוא מהול אינו צריך הטפת ד"ב לגמרי בין שמל כשהוא עכו"ם ובין כשהוא נולד מהול, והנה הרמב"ם והרא"ש והשו"ע הכריעו להלכה כבה"ג דצריך הטפת ד"ב, ופסקינן כר' יוסי ביבמות דבגר שבא ואמר מלתי ולא טבלתי אין מטבילין אותו. ונראים הדברים דהטפת ד"ב הוא דאורייתא, כדמשמע בשבת קל"ה דדריש מקראי וביבמות ע"ב [ואף שמצאתי ביש"ש שכתב דהטפת ד"ב בגר שנתגייר כשהוא מהול הוא מדרכנן ומברכין ע"ז מפני שגם על דרכנן מברכין, מסתימת הפוסקים לא משמע כן].

ומסקא דמילתא בנ"ד קדושו הם ספק קדושין מה"ת [זולת לשי' היש"ש הוא ישראל גמור מה"ת וקדושו קדושין ודאי מה"ת] עכ"פ למהוי ישראל גמור ע"פ הדין צריך הטפת ד"ב ודי לזה בדקירה בעלמא ע"י רופא או מוהל ישראל להוציא מעט דם וסגי בכך, אם יתר הפרטים הטבילה וקבלת מצוות נעשו כתורה.

שאמרו ביבמות מ"ה ע"ב מי לא טבלה לנדותה או מי לא טבל לקרוי הכונה בזה דכיון שהתנהג כישראל מסתמא טבל כדן בפני שלשה וכמש"כ בפ"ג מה' איסור"ב ה"ט גירות שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד כגון שתטבול לנדתה כו', וכן גר שנוהג בדרכי ישראל הרי אלו בחזקת גרי צדק ואע"פ שאין שם עדים לפני מי שנתגיירו כו', נראה שמפרש כן דמי לא טבל לקירוי היינו להחזיקם בגרים ולא שהי' טבילתו שלא בפני כ"ד מועלת, וכן מפרש ד' הר"ף ביבמות הב"ח ביו"ד שם הובא בטו"ז ס"ק י"ח, וכלשון האלפסי ביבמות דהואיל וטבל לשם קרוי דאי לאו גיורא הוה לא הוי טבל לשם קרוי [ויתיישב לדבריהם מאי דקשה דהא בכל מקום שגדה טובלת שם גר טובל וא"כ מאי אמר מי לא טבל לשם קרוי דסגי גם בשאובים, ולפי פירושם הכונה דוה הוי הוכחה להחזיקם בגרים שטבלו כדן בפני שלשה] וגם הנמוקי" דמפרש באופן אחר דברי הגמ' מכריע להלכה שהטבילה בפני שלשה לעכובא יעו"ש, וכן הביא הש"ג ביבמות בשם הסמ"ק (והרי"א"ג) [והרי"א"ז] דטבילת הגר בפני שלשה. ויעו"ש בדבריהם שמחלקים בין מילה לטבילה, דאע"פ דטבילה בעינן בפני שלשה גם כדיעבד, אבל במילה כדיעבד גם בפני שנים כשר, וצ"ע בטעמם, ונראה דרעתם כיון דמל לשם מצוה א"צ להטיף דם ברית ולא דמי לערבי מהול, ובלשון הרמב"ם שם בהל' ג' גר שמל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבול וצריך לטבול בפני שלשה, ודקדק לכתוב כטבילת הגר שלשה ולא במילה, וכל זה דברים פשוטים ומפורשים, ואת כל אלה השבתי לפי סדר שאלתם.

אולם כדברי שאלתם חזיתי אשר הטפת ד"ב הי' ע"י שני רופאים ערלים במעמד הראבינער, וא"כ הי' הדבר, הדין הוא שצריך הטפת ד"ב מחדש ע"י רופא או מוהל ישראל, ואבאר הדבר: הנה בישראל שנמול ע"י הנכרי פסק המחבר בשו"ע יו"ד סי' רס"ו דא"צ למול עוד, והרמ"א כתב דיש חולקין וצריך הטפת ד"ב, אבל לענין גירות פסק בסי' רס"ח בנימול בגיותו שצריך להטיף ד"ב בלי שום חולק [וכל מקום שצריך הטפת ד"ב בעינן ע"י ישראל בן ברית כמבואר בב"י בשם הרב ר' מנוח] ודין זה תלוי באשלי רברבי: הבה"ג והר"ח, לפי דעת הבה"ג גר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ד"ב אף דבנולד מהול בישראל אינו צריך להטיף ד"ב משום דהתם גלי קרא ערלתו ובמאי דגלי גלי, אבל בגר דלא גלי לא גלי [נמוכא בתוס' שבת קל"ה וביבמות מ"ז]. ועוד סברא אחרת יש כמה דבגר צריך מילה לשמה לשם גירות וכיון דנולד מהול או מלו עכו"ם חסר הלשמה, וממילא אין כאן גירות, והא דמעכב בגירות מילה לשמה מוכח בפירוש מהא דר' יוסי ביבמות מ"ז דגר שבא ואמר מלתי ולא טבלתי אין מטבילין אותו ופירש"י דלמא ערבי מהול וגבעוני מהול הוא וצריך להטיף ד"ב. ולכאורה תמוה הא ר' יוסי בעצמו סובר בע"ז כ"ט וכי היכי מצינו